

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نیکوکاری کن! همان گونه که الله تعالی به تو نیکوکاری کرده است

مؤلف: دار ابن خزیمه

مترجم: پدرام اندایش

نام کتاب: نیکوکاری کن همان گونه که الله تعالی به تو نیکوکاری کرده است

مؤلف: دار ابن خزیمه

مترجم: پدرام اندایش

ناشر: بوکان - انتشارات

نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۳۹۶

چاپ: بوکان - رامان

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ریال

کلیه حقوق چاپ و نشر برای مؤلف محفوظ است.

بسم الله الرحمن الرحيم

شکر و ستایش برای الله تعالی است، او را حمد گفته و از او کمک می‌طلبیم و از او طلب آموزش می‌نماییم. به الله پناه می‌بریم از شرّهای درونیمان و نتیجه‌ی بد اعمالمان. کسی را که الله تعالی هدایت نماید، گمراه کننده‌ای ندارد و کسی را که گمراه سازد، هدایت کننده‌ای ندارد. گواهی می‌دهم که معبود و پرستش شونده‌ی برحقّی جز الله وجود ندارد و یکتا و بی‌شریک است و گواهی می‌دهم که محمد بنده و فرستاده‌ی وی می‌باشد.

اما بعد:

برادر گرامی‌ام: در نعمتهایی که الله تعالی به تو عطا نموده است و نیکوکاری او به تو و نعمتهایش و بخشش او به تو، تفکر نما! تو را از عدم به وجود آورده است و تو را زنده نموده است و تو را آفریده است و چهره‌ی تو را نیکو گردانده است و از روحی که مالک آن است در تو دمیده است و به تو شرف داده

است و به تو غذا داده است و تو را سیر نموده است و به تو پناه و مسکن داده است و تو را نوشانده است و سیراب نموده است و بخشش بزرگی به تو داشته است، ﴿وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ﴾ [ابراهیم: ۳۴] (و اگر نعمتهای الله را بشمارید، برای شما قابل شمارش نمی باشد، همانا انسان بسیار ظالم [و] بسیار کفر پیشه است).

این نیکوکاری است که الله تعالی تو را در آن غرق فرموده است و به تو بزرگترین نیکوکاری و برترین نعمت را داده است که همان هدایت تو به دینش می باشد و تو را از تاریکی ها شرک به نور ایمان سوق داده است؛ شایسته ی دوست که در شکر نمودن وی کوشش نمایی، زیرا پاداش نعمت فقط با شکر حاصل می شود.

از معانی شکر آن نعمت، نیکوکاری تو به دیگران است، همان گونه که الله تعالی به تو نیکوکاری نموده است. همانا او سبحانه نیکوکار است و نیکوکاران را دوست می دارد و پاداش

نیکوکاری کن همانگونه که ۳//

نیکوکاری را با نیکوکاری عطا می نماید... الله تعالی می فرماید:
﴿هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ﴾ [الرحمن: ۶۰] (آیا پاداش
نیکوکاری غیر از نیکوکاری می باشد).

الله سبحانه می فرماید: ﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ [آل
عمران: ۱۳۴] [آل عمران: ۱۴۸] [المائدة: ۹۳] (و الله نیکوکاران
را دوست می دارد).

الله سبحانه می فرماید: ﴿لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ﴾
[یونس: ۲۶] (برای کسانی که نیکوکاری کنند، نیکویی (بهشت) و
چیزی اضافه تر (رویت الله تعالی) خواهد بود).

عملت را نیکوگردان

مقام احسان (نیکوکاری) بالاترین مقامهای دین و برترین
مرتبه را دارد و آن این است که الله جل و علا را به گونه ای
عبادت کنی که گویی او را می بینی و اگر تو او را نمی بینی او تو
را می بیند... کسی که ایمان او به این مرتبه برسد، به مرتبه ای

بزرگی رسیده است که همان کلید تمامی خیرهاست.

برادر گرامی ام:

اگر در درونت و در زندگی ات تفکر نمایی، نهایت کار الله تعالی را در آن با مورد آزمایش قرار گرفتن عملت می یابی؛ او تو را آفریده است تا مشخص دارد که تو آیا عملت را نیکو می - گردانی و در نتیجه ی آن به تو نیکوکاری کند یا آن که عملت را بد می گردانی تا او تو را مجازات نماید؟

الله تعالی می فرماید: ﴿تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ﴾ [الملک: ۱-۲] (مبارک است کسی که پادشاهی در دست اوست و او بر هر کاری تواناست * کسی که مرگ و زندگی را آفرید است تا شما را مورد آزمایش قرار دهد که کدام یک از شما در عمل نیکوتر است و او پُر عزت [و] بسیار آمرزنده است).

عمل نیکو؛ همان عمل صالح است و این در صورتی است

که خالصانه و درست صورت گیرد.

منظور از خالصانه بودن آن، این است که برای الله تعالی و کسب ثواب از وی انجام گیرد، بدون آن که نیت ریا و تعریف کردن مردم از آن کار وجود داشته باشد.

اما درست بودن آن بدین معناست که بر سنت پیامبر ﷺ و راه او مطابقت داشته باشد.

وقتی مؤمن عملش را برای الله تعالی نیکو می‌گرداند و در آنچه دین قرار است از او تقوا پیشه کند و به قضا و قدر او راضی شود و مطابق سنت پیامبر ﷺ رفتار نماید و از آن راضی باشد، الله تعالی به او در دنیا نیکی می‌نماید و برای تمامی مشکلات و امورش برای او کافی می‌باشد. همان گونه که الله تعالی می‌فرماید: ﴿أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ﴾ [الزمر: ۳۶] (آیا الله [متعال] برای بنده‌اش کافی نمی‌باشد؟).

به اندازه‌ی نیکی نمودن شخص مسلمان در عبادت الله تعالی و تقوای از وی و فرمانبرداری از او امر وی سبحانه، نیکی

نمودن الله متعال به وی و کافی بودن برای او و کمک نمودن او به وی حاصل می‌شود.

کسی که عملش و توحیدش را در مرتبه‌ی اسلام نیکوگرداند، الله تعالی به اندازه‌ی آن به او نیکی می‌نماید و کسی عملش و کوشش او در ترس از الله تعالی به مرتبه‌ی ایمان برسد، الله تعالی به اندازه‌ی آن به وی نیکی می‌نماید و کسی که عملش را بالا ببرد و نیکو گرداند و الله متعال را به گونه‌ای عبادت کند که به مانند آن است که او را می‌بیند و به اندازه‌ی حق حیا کردن از وی حیا نماید و آن از بالاترین مراتب است و همان مرتبه‌ی احسان می‌باشد، [الله تعالی به همان اندازه به او نیکی می‌نماید] و همان مرتبه‌ای است که هرگز در مورد امور خیر خطا نمی‌کند.

عملت را نیکو گردان تا الله تعالی به تو نیکی نماید و احوالت را اصلاح گرداند و تو را در دنیا و آخرت خوشبخت نماید، الله سبحانه می‌فرماید: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ

وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلْنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٧﴾ [النحل: ٩٧] (کسی که چه مرد باشد و چه زن و
عمل صالح انجام دهد و او مؤمن باشد، زندگی پاکی برای او
قرار می دهیم و به آنها بهتر از آنچه انجام می دادند، به آنها
پاداش می دهیم).

به پدر و مادر نیک کن!

الله تعالی تو را به آن امر نموده است و آن را همراه امری
آورده است که بزرگترین امر و مهمترین آن می باشد که همان
عبادت او سبحانه [به تنهایی] می باشد.

الله تعالی می فرماید: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾ [الاسراء: ٢٣] (و پروردگارت حکم فرموده
است که غیر از او را عبادت نکنید و به پدر و مادر نیکی کنید!).
الله سبحانه می فرماید: ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ
أُمُّهُ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ

إِلَى الْمَصِيرِ» [لقمان: ۱۴] (و انسان را به پدر و مادرش امر نمودیم، مادر او با سستی بر سستی دیگر او را حامله بوده است و جدا شدن او دو سال، طول کشیده است. پس مرا شکر نما و از پدر و مادرت [تشکر کن و] بازگشت به سوی من است).

برادرم: به پدر و مادرت نیکی کن، همان گونه که به تو نیکی کردند، پدر و مادرت تو را پرورش داده‌اند و به تو پناه و مسکن داده‌اند و تو را نوشانده‌اند و سیرابت نموده‌اند و تو را غذا داده‌اند و سیر نموده‌اند و از تو حمایت نموده‌اند و تو را حفظ کرده‌اند و به تو آموزش دادند و از تو نگهداری نمودند. نیکی آن دو و بخشش آنها از زمانی که به دنیا آمدی، تا زمانی که وفات نمایی، همراه تو خواهد بود و این دلیلی است که باید به آنها نیکی نمایی و با آنها به درستی و نیکی و مهربانی همنشینی کنی. هرگز نمی‌توانی حق آنها را بجا آوری و هرگز به اندازه‌ی حقش نمی‌توانی از آنها تشکر کنی. ابوهریره رضی الله عنه آورده است که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «لَا يُجْزَى وَلَدُ وَالِدِهِ إِلَّا أَنْ يَجِدَهُ

مملوگاً فیشتیه فیعتقه» (فرزند نمی‌تواند حق پدرش را عطا کند، مگر آن که او را برده‌ای بیابد و او را بخرد و آزاد گرداند) رواه مسلم.

در نتیجه برای نیکوکاری و انواع نیکی به آنها، مجاهدت نما و نیکی به آنها جهادی است که اجر آن ثابت شده است و دارای ثواب زیاد می‌باشد. مردی نزد رسول الله ﷺ آمد تا از او درباره‌ی جهاد اجازه بخواهد، رسول الله ﷺ به او فرمود: «أحیی والدک؟» (آیا پدرت زنده است؟) گفت: بله، فرمود: «فیهما فجاهد» (پس با [خدمت] به آنها جهاد کن!).

عبد الله بن مسعود رضی الله عنه گفته است: از رسول الله ﷺ سوال نمودم: کدام عمل نزد الله [تعالی] دوست داشتنی‌تر است؟ فرمود: «الصلاة علی وقتها» (نماز در وقت آن). گفتم: سپس کدام؟ فرمود: «بر الوالدین» (نیکی به پدر و مادر). گفتم: سپس کدام؟ فرمود: «الجهاد فی سبیل الله» (جهاد در راه الله [تعالی]) رواه البخاری (بخاری) و مسلم.

از حالت‌های نیکی نمودن به آنها، نیکو نمودن رفتار با آنهاست؛ هرگز به آنها حتی یک اُف نگو و آنها را از خودت مران و با آنها به شکلی گرامی سخن بگو و بر نیکی به آنها اشتیاق داشته باش و این می‌تواند با سخنی پاک، مهربانی، دوست داشتن، دلسوزی، قدردانی و احترام صورت گیرد و منزلت آنها را در درونت بزرگ بدار که در این صورت نزد الله تعالی به اذن او، اجر بزرگی می‌یابی و این چنین است انفاق کردن به آنها، حتی اگر ثروتمند باشند و مبدول داشتن خیر به آنها و دعای برای آنها که دارای خیر، رحمت، هدایت و درستی گردند ﴿وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا﴾ [الاسراء: ۲۴] (و بگو پروردگارا! به آن دو رحمت عطا نما همان گونه که در کوچکی مرا تربیت نمودند).

به یاد بیاور که نسبت به آنها دینی داری و با نیکی به آنها، هرگز نمی‌توانی نیکی آنها به خودت را جبران کنی، حتی اگر به شدیدترین شکل به آنها نیکی کنی.

ابن عمر رضی الله عنهما مردی را دید که مادرش را بر دوشش گذاشته بود و طواف کعبه را می نمود و گفت: ای ابن عمر! آیا این گونه می بینی که خوبی او را جبران کنم؟ گفت: نه، حتی به اندازه ی یک شب بیدار شدن او در شبها نیست، ولی نیکی می نمایی و الله [تعالی] برای کار کم تو، به تو پاداش زیاد می دهد.

به خویشاوندان نیکي كن

آنان سزاوارتر به نیکی کردن نسبت به بیگانگان هستند و الله جلّ و علا به نیکی کردن به آنها سفارش نموده است و آن را جلوی نیکی به دیگران قرار داده است. الله تعالی می فرماید: ﴿وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ﴾ [البقرة: ۸۳] (و به پدر و مادر و نزدیکان و یتیمان و فقیران نیکی کنید).

نیکی به خویشاوندان اشکال مختلفی دارد:

۱- صله ی رحم نمودن با آنها به شکلی که الله جلّ و علا

از آن راضی می‌شود و عُرف هر زمان و مکانی آن را بیان می‌دارد، زیرا صله‌ی رحم سبب رسیدن به الله تعالی و نیکوکاری او به انسان می‌شود، پیامبر ﷺ فرموده است: «الرحم شُجْنةٌ من الرحمن، فمن وصلها وصله الله، ومن قطعها قطعها الله» (رحم از ریشه‌ی رحمان است، کسی که آن را پیوند دهد، الله به او پیوند می‌دهد و کسی که آن را قطع کند، الله از او قطع می‌نماید). نگاه شود: السلسلة الصحيحة شماره‌ی: ۹۳۵.

از نیکی‌هایی که از صله‌ی رحم به انسان می‌رسد: زیاد شدن مال و افزایش مال و فرزند است.

عمر بن سهل رضی الله عنه آورده است که رسول الله ﷺ فرمود: «صلة القرابة مثرة في المال، محبة في الأهل، منسأة في الأجل» (صله‌ی رحم نمودن با خویشاوندان، باعث زیاد شدن مال، محبت در خانواده و عقب افتادن زمان مرگ می‌شود) الطبرانی.

صله‌ی رحم نیکوکاری است و به همین دلیل احتیاج به جبران کردن آن توسط دیگران نمی‌باشد و حق آن را فقط مؤمن

راستگو ادا می‌کند و فقط از الله تعالی انتظار ثواب و اجر آن را دارد. پس باید صله‌ی رحم نمود، حتی اگر خانواده آن را قطع کردند، پیامبر ﷺ فرموده است: «لیس الواصل بالمکافی، ولكن الواصل الذی إذا قطعت رحمه وصلها» (صله‌ی رحم کننده‌ی واقعی کسی نیست که با او صله‌ی رحم شود و او جبران نماید، بلکه صله‌ی رحم کننده‌ی واقعی کسی است که صله‌ی رحم با او قطع شود، ولی او صله‌ی رحم نماید) رواه البخاری (بخاری). مردی نزد رسول الله ﷺ از خانواده‌اش شکایت نمود؛ بدین صورت که به آنها نیکی می‌کرد و آنها به او بدی می‌کردند و با آنها صله‌ی رحم می‌نمود و آنها با او قطع رابطه نموده بودند، رسول ﷺ به او بشارت داد و فرمود: «لئن كنت كما قلت فكأنما تسفهم المل، ولا يزال معك من الله ظهير عليهم ما دمت على ذلك» (اگر همان گونه که گفتی باشی، خاکستر داغ را در گلوئی آنها می‌کنی و همواره از جانب الله بر علیه آنها، یاری رسانی داری تا زمانی که این گونه باشی) رواه مسلم.

۲- اتفاق کردن به آنها: آن از بزرگترین نیکوکاری‌ها می‌باشد و نیکوترین حالت صله‌ی رحم است و پاداش آن به سریعترین شکل به انسان می‌رسد و رزق و روزی را وسعت می‌دهد و برکت را زیاد می‌کند، در حدیث آمده است: «إِنَّ الصَّدَقَةَ عَلَى الْمَسْكِينِ صَدَقَةٌ، وَإِنِهَا عَلَى ذِي الرَّحِمِ اثْنَتَانِ صَدَقَةٌ وَصَلَةٌ» (صدقه دادن به فقیر صدقه است و دادن آن به خویشاوندان صدقه و صله است) رواه ابن حبان.

همچنین رسول الله ﷺ فرموده است: «أَفْضَلُ الصَّدَقَةِ عَلَى ذِي الرَّحِمِ الْكَاشِحُ» (بهترین صدقه، دادن آن به خویشاوندان کینه‌دار است). رواه أحمد.

الکاشح: همان جدا شده، دشمن و ناخشنود از انسان است.

با ارتباط داشتن و اخلاق نیکو به خانواده‌ات نیکی کن! در نتیجه‌ی آن الله تعالی با وسعت دادن رزق در زمان نزدیک به تو نیکی می‌کند و با دادن بهشت پُر نعمت در زمانی دورتر به تو

نیکو می‌نماید و خانه‌ات را با خیر، آباد می‌نماید و عمر تو را زیاد می‌گرداند.

پیامبر ﷺ فرموده است: «صلة الرحم، وحسن الخلق، وحسن الجوار، يعمران الديار، ويزدن فى الأعمار» (صله رحم و اخلاق نیکو و همسایگی خوب، باعث آباد شدن خانه‌ها می‌شود و عمرها را زیاد می‌گرداند). أحمد.

نیکوکاری به ضعیفان

رسول الله ﷺ فرموده است: «قال الله تعالى: ابغونی فی ضعفائکم، فإنما ترزقون وتنصرون بضعفائکم» (الله تعالی می‌فرماید: مرا در ضعیفان طلب کنید! فقط برای ضعیفان روزی داده می‌شوید و یاری می‌گردید) رواه أبو داود.

کسی که الله تعالی با دادن مال و مانند آن به او نیکو نموده است و آن شخص دوست دارد که الله متعال نیکو خود را زیاد گرداند، باید با ضعیفان مهربان باشد و برای کسب یاری الله

تعالی و پیروزی از طرف وی، باید رعایت حال آنها را کند و نیازهای آنان را بر طرف کند و اندوه آنان را کنار بزند و درون آنها را نیکو گرداند.

برادرم...

اگر در بین مردم کسی را یافتی که از تو ضعیف‌تر می‌باشد، باید بیاور که تو نیز ضعیف می‌باشی و اگر لطف و رحمت الله تعالی نبود، از ضعف تو پرده برداشته می‌شد، ﴿وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا﴾ [النساء: ۲۸] (و انسان ضعیف خلق شده است) و تو نیز فقیر می‌باشی، ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ * إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ * وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ﴾ [فاطر: ۱۵-۱۷] (ای مردم! شما فقیرانی نزد الله هستید و الله همان بی‌نیاز بسیار ستوده است * اگر بخواهد شما را از بین می‌برد و مخلوقات جدیدی می‌آورد * و آن برای الله دشوار نیست)، اگر الله تعالی فقر تو را بر طرف ننماید، ضعف تو آشکار می‌گردد.

بدان که اگر الله تعالی تو را محافظت ننماید، هلاک می‌شوی و برای تو نگهبانانی از ملائک قرار داده است که شب و روز از تو نگهبانی می‌کنند، ﴿لَهُ مُعَقَّبَاتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ﴾ [الرعد: ۱۱] (برای او [ملائکی] پی در پی از روبرویش و پشت سرش [قرار داده‌ایم و] او را به سبب فرمان الله [تعالی] محافظت می‌نمایند).

به این معنا که از روی امر الله تعالی به آنان، انسان را از شرّها حفظ می‌نمایند و این نگهبانی کردن آنها، از طرف الله تعالی می‌باشد.

به یاد بیاور که وقتی تیری می‌اندازی فقط به اذن الله تعالی و امر او به هدف می‌رسد، ﴿وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى﴾ [الانفال: ۱۷] (و تیر نمی‌اندازی وقتی تیر می‌اندازی ولی این الله است که تیر می‌اندازد)...

کشاورزی تو محصول نمی‌دهد، مگر به اذن الله تعالی، ﴿أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ * أَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ﴾

[الواقعة: ۶۳-۶۴] (آیا درباره‌ی آنچه می‌کارید، فکر کرده‌اید؟ *

آیا شما آن را کشت می‌دهید یا ما کشت دهندگانیم؟).

اگر در این امور و مانند آن تفکر نمایی، خودت را ضعیف و وابسته به پوشش الله تعالی و نیکی او به خودت می‌یابی و هیچ تغییری و قدرتی برای تو وجود ندارد، مگر از جانب الله بزرگوار و بزرگ!

پس به ضعیفان نیکی کن، همان گونه که الله تعالی به تو نیکی فرموده است و تو ضعیف می‌باشی، کمبود آنها را بر طرف نما! همان گونه که الله تعالی کمبود تو را بر طرف نموده است، گرسنگی را از بین ببر! همان طور که الله تعالی گرسنگی تو را از بین برده است و نیازهای آنها را بر طرف نما همان طور که الله تعالی نیازهای تو را بر طرف نموده است.

برادرم از این امر بر حذر باش که نسبت به ضعیفان تکبر نمایی یا آن که گدایی را از خودت برانی و چه بسا که اگر بر آنها تکبر نمایی یا در مقابل ضعیفی خودت را بزرگ پنداری یا

فقیری را مسخره نمایی یا مسکینی را مورد استهزاء قرار دهی، باعث شود که در نعمتهایی که به تو داده شده است تغییر ایجاد شود و آنها از بین بروند... رسول الله ﷺ فرموده است: «إِنَّ اللَّهَ أَقْوَامًا اخْتَصَّهْمُ بِالنَّعْمِ لِمَنَافِعِ الْعِبَادِ، يُقرِّمُ فِيهَا مَا بَدَلُوها، فَإِذَا مَنَعُوهَا نَزَعَهَا مِنْهُمْ، فحَوَّلَهَا إِلَى غَيْرِهِمْ» (برای الله گروه‌هایی از مردم وجود دارند که آنها را مخصوص نعمت دادن برای منافع بندگان قرار داده است و آن [نعمتها] را برای آن به آنها داده است تا [آن را] بخشش نمایند، اگر از دادن [نعمتها] خودداری کنند، آن را از آنها جدا می‌نماید و به دیگران می‌دهد). رواه ابن ابی الدنيا و طبرانی با این لفظ و حسنه الألبانی.

به عموم مردم نیکی کن

حالت‌های نیکی به عموم مردم در یک خصلت واحد جمع می‌شود و آن «خوش خلقی» است. به همین دلیل رسول الله ﷺ در وصیت کاملی به معاذ رضی الله عنه فرمود: «اتقِ الله حیثما كنت، وأتبع

السيئة الحسنه تمحها، وخالق الناس بخلق حسن» (هر کجا که بودی از الله تقوا پیشه کن و در پس بدی، نیکی انجام بده که آن را محو می‌کند و با مردم با اخلاق نیکو، رفتار نما!)

اخلاق نیکو داشتن با مردم سخن به درازا دارد ولی اساس آن این موارد می‌باشد:

۱- مهربانی با مردم: مسلمان دارای قلب مهربان است و او را نمی‌یابی مگر با اخلاق نیکو، دلسوز برای برادرانش و مهربان با ضعیفان و ترجیح دادن بزرگتر آنها و بر طرف کننده‌ی اندوه و نیاز دیگران و کمک کننده در حوادث روزگار و مدارا کننده با مخالفان و اشتیاق دارد که همراه با حکمت و نیکی نمودن به سوی الله تعالی دعوت دهد و به سوی او بازگرداند، همراه با ترسی از این که شکست بخورد و پذیرفته نشود و اگر نتواند به محتاج کمک کند و نتواند گمراهی را به سوی حق بازگرداند، غمگین می‌شود و درد می‌کشد و نزد الله تعالی زاری می‌نماید و با دعا از او طلب می‌نماید که مشکل مردم بر طرف

شود و به مانند آن است که آن مصیبت بر خودش واقع شده است و اتفاق بد، برای خودش رخ داده است و نیاز، نیاز خودش می باشد و این نیست مگر جریان مهربانی از طرف الله تعالی در قلب او و او را از کسانی قرار می دهد که به مردم نیکی می کنند و در مهربانی بر مردم فنا می شوند.

این چنین است که او اهل رحمتی از طرف الله تعالی می - شود و اهل نیکی و کمک او و کافی بودن او برای مردم می - شود. این رسول الله ﷺ است که به آن اقرار نموده و می فرماید: «والذی نفسی بیده لا یضع الله رحمته إلا علی رحیم» (قسم به کسی که جان من در دست اوست، الله رحمتش را برای کسی قرار نمی دهد، مگر بر مهربان) گفتند: تمامی ما مهربانی می کنیم، فرمود: «لیس برحمة أحدکم صاحبه، یرحم الناس كافة» (منظور مهربانی یکی از شما به دوستش نمی باشد، بلکه مهربانی نمودن به همه ی مردم است) السلسلة الصحيحة: ۱۶۷.

در نتیجه به مردم نیکی کن تا الله تعالی به تو نیکی نماید،

«ولا تحقرن من المعروف شيئاً، ولو أن تلقى أخاك بوجه طلق»
(امر نیکی را حقیر مشمار، حتی با روی گشاده برخورد کردن
با برادرت را) مسلم از پیامبر ﷺ.

۲- بدی را با نیکی جواب دادن: در این باره الله جلّ و علا
می‌فرماید: ﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾
[الأعراف: ۱۹۹] (عفو نما و به نیکی امر نما و از جاهلان
رویگردان!).

عبد الله بن زبیر رضی الله عنهما درباره‌ی این آیه گفته
است: «الله [تعالی] به پیامبر امر فرموده است که در مقابل
اخلاق مردم، راه عفو نمودن را برگزیند».

مجاهد رحمه الله گفته است: «به این معناست که در برابر
اخلاق و اعمال مردم عفو نما بدون آن که آنان را فرومایه
نمایی، مثل طلب معذرت خواستن و عفو و آسان گرفتن و با
ترک کردن جستجو و تجسس در حقیقت درون آنها».

همانا پیامبر ﷺ فرموده است: «من لا یرحم لا یرحم، ومن

لا یَغْفِرُ لا یُغْفِرُ لَهُ، وَ مِنْ لا یَتَبُ لا یُتَبُ عَلَیْهِ» (کسی که رحم نکند به او رحم نمی‌شود و کسی نیامرزد، آمرزیده نمی‌شود و کسی که توبه‌ای را نپذیرد، توبه‌ی او پذیرفته نمی‌شود). السلسلة الصحيحة: ۴۸۳.

بخشش نیکی:

از حائلهای نیکی به مخلوقات، بخشش نیکی و انجام آن می‌باشد، مانند انفاق کردن و صدقه دادن و کوشش نمودن بر رفع احتیاج بیوه زنان و فقیران و بر طرف نمودن اندوه، و کفیل شدن یتیم و بر طرف کردن نیازها و بخشیدن بدهکار و مانند آن که از حائلهای نیکی و خیرخواهی می‌باشند. الله تعالی می‌فرماید: ﴿إِنَّ الْمُصَدِّقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُّضَاعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ﴾ [الحديد: ۱۸] (همانا صدقه دهندگان مرد و زن و کسانی که به الله قرضی نیکو می‌دهند [در حالی که الله تعالی به آن قرض نیازی ندارد] برای آنها بیشتر

می‌نماییم و برای آن اجری گرامی خواهد بود).

مالی که تو داری برای الله متعال است و او سبحانه به تو انفاق نموده است و تو را روزی داده است و تو را جانشینی بر آن قرار داده است، اسباب آن را برایت مهیا نموده است و دربهای آن را برایت باز کرده است، تا تو را امتحان کند که شکر می‌نمایی یا کفر می‌ورزی؟! برحذر باش از این که از نیکی به تو خودداری نماید!

رسول الله ﷺ فرموده است: «ما من يوم يصبح العباد فيه إلا ملكان ينزلان فيقول أحدهما: اللهم أعط منقلاً خلفاً، ويقول الآخر: اللهم أعط ممسكاً تلفاً» (روزی نیست که بندگان صبح نمایند، مگر آن که دو فرشته پایین می‌آیند و یکی از آنها می‌گوید: یا الله برای انفاق کننده، عوض قرار بده و دیگری می‌گوید: یا الله برای کسی که انفاق نمی‌کند، بی‌برکتی قرار بده) رواه البخاری (بخاری) و مسلم.

الله تعالی می‌فرماید: ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ

وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿۹۲﴾ [آل عمران: ۹۲] (هرگز به نیکی نمی‌رسید، مگر از آنچه دوست دارید، انفاق کنید و هر چیزی را که انفاق کنید، الله [متعال] به آن آگاه است).

پس نیکی کن تا الله تعالی به تو نیکی نماید؛ صدقه باعث حفظ شدن از خشم الله تعالی و عذابش می‌باشد و مرگ بد را دفع می‌نماید و باعث فراخی سینه و اطمینان خاطر نفس می‌شود و عیب‌ها را می‌پوشاند و خطاها و گناهان را پاک می‌نماید. رسول الله ﷺ فرموده است: «صنائع المعروف تقی مصارع السوء والآفات والهلكات، وأهل المعروف في الدنيا هم أهل المعروف في الآخرة» (انجام کارهای نیک، از بلاهای بد و آفت‌ها و هلاک‌کننده‌ها حفظ می‌نماید و اهل نیکی در دنیا همان اهل نیکی در آخرت می‌باشند) حاکم وصححه آلبانی در السلسلة الصحيحة برقم ۱۹۰۸.

بدان که نیکی تو به مردم با مالت، کلید نازل شدن رزق و برکت از آسمان برای تو می‌باشد؛ الله جلّ و علا در حدیثی

قدسی می‌فرماید: «أنفق یا ابن آدم أنفق علیک» (ای فرزند آدم! انفاق کن! تا به تو انفاق کنم).

پاک و منزّه است کسی که نیکوترین و بی‌نیازترین است و پاداش نیکی کردن را زیاد شدن احسان و ثروت قرار داده است!

ابن قیم رحمه الله گفته است: «الله سبحانه و تعالی مهربان است و مهربانان را دوست می‌دارد و فقط به بندگان که مهربان هستند، رحمت عطا می‌نماید. او پوشاننده است و پوشاندن [عیوب] بندگان را دوست دارد، کسی که پیامرزد او را می‌آمرزد و کسی که گذشت نماید از او در می‌گذرد و کسی که به حق رفتار نماید با او به حق رفتار می‌نماید و کسی که با بندگان مدارا نماید با او مدارا می‌نماید و کسی که به مخلوقاتش مهربانی کند با او مهربانی می‌نماید و کسی که به آنها نیکی کند به او نیکی می‌نماید، از کم گذاشتن صاحب عرش ترسی نداشته باش!».

خاتمه

برادرم! عمل تو به تو باز می‌گردد، اگر خیر باشد، به تو خیر باز می‌گردد و اگر شرّ باشد به تو شرّ باز می‌گردد و دانستی که الله جلّ و علا به نیکوکاران وعده‌ی احسان داده است و می‌فرماید: ﴿هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ﴾ [الرحمن: ۶۰] (آیا پاداش نیکوکاری غیر از نیکوکاری می‌باشد) و همچنین دانستی که الله سبحانه هرگز خُلف وعده نمی‌نماید، ﴿وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ﴾ [التوبة: ۱۱۱] (و چه کسی از الله بهتر به وعده‌اش وفا می‌کند).

پس در این صورت بدان که آنچه از نیکوکاری انجام می‌دهی به ازای آن پاداش دریافت می‌کنی. الله سبحانه و تعالی - همان باکرامت‌ترین با کرامان است - آن را برای تو زیاد می‌نماید و به تو در دنیا و آخرت بیشتر از آن را عطا می‌کند. آیا نمی‌دانی که الله پاداش نیکی را ده برابر تا هفتصد برابر بیشتر می‌گرداند و او به کسانی که صبر می‌نمایند، بی‌نهایت پاداش می‌دهد. پس نیکی کن همان گونه که الله تعالی به تو نیکی نموده

است. تو اولین کسی هستی که میوه‌ی نیکوکاری را می‌چینی و اولین کسی هستی که در مقابل آن در زمان نزدیک به تو پاداش داده می‌شود و در آخرت ثواب بزرگی خواهی داشت.

ابوهریره رضی الله عنه آورده است که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «من أحب أن يُزحزح عن النار ويدخل الجنة فلتأته منيته وهو يؤمن بالله واليوم الآخر، وليؤت الناس مثل الذي يحب أن يؤتى إليه» (کسی که دوست دارد از آتش جهنم حفظ شود و داخل بهشت شود؛ و مرگ او در حالتی بیاید که به الله و آخرت ایمان دارد، پس به مردم چیزی را دهد که دوست دارد به او داده شود).
رواه مسلم.

پس اگر دوست داری از آتش جهنم نجات یابی و با بهشت رفتن کامیاب شوی، به مردم نیکی کن همان گونه که دوست داری به تو نیکی شود و با آنها به گونه‌ای رفتار کن که دوست داری با تو رفتار شود، اگر دوست داری فرزندان به تو نیکی کنند، به پدر و مادر نیکی کن و اگر دوست داری الله

تعالی رزق و روزی تو را وسیع گرداند، پس کلید رزقی برای خویشاوندانت باش! اگر دوست داری الله تعالی در آخرت به ضعف تو رحم نماید، پس به ضعیفان نیکی نما! اگر دوست داری الله تعالی زشتی تو را بپوشاند، پس زشتی مسلمانان را بپوشان! اگر دوست داری که به بهشت و نعمتهای آن برسی، پس عملت را نیکو گردان و نیت را اصلاح نما!

به یاد بیاور که اندازه و وزن میوه‌های نیکی نمودن را کسی نمی‌داند، مگر الله جلّ و علا. اگر میوه‌ای برای آن جز محبت الله جلّ و علا وجود نداشته باشد، پس شایسته‌ی هر مؤمنی است که خودش را وادار کند، تا آن را کسب نماید؛ زیرا محبت الله سبحانه همان کلید تمامی خیرها است، کسی که به آن کامیاب شود، انواع برکتها بر وی می‌تابد و انواع رحمتها بر وی نازل می‌شود و برای او الله تعالی به تمامی خیرها فرمان می‌دهد، پس نیکی کن که ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ [البقرة: ۱۹۵] [المائدة: ۱۳] (همانا الله نیکی کنندگان را دوست می‌دارد).

صَلَّى اللهُ وَ سَلَّمَ عَلَى نَبِينَا مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ
أَجْمَعِينَ.